

ПУБЛИЦИСТИКА

МАКЕДОНИЯ КАТО УТОПИЯ

**За всички сън, за никого кошмар.
Какъв ще ни бъде краят?!**

Младен Сърбиновски

I.

Възможни ли са утопиите? След поврата в късния 19 октомври 2018-а в македонското Събрание и гласуването от депутатите с мнозинство от две трети за възможни промени на македонската Конституция за наше членство в НАТО и Европейския съюз очевидно е, че утопиите и при нас са възможни. А те движат света.

Месец преди това приключиха препирните с референдума и в Македония нещата си останаха или се върнаха повторно или вечно мътни. Напразно Америка и Европа уж решиха: Македония ще е победител. Ние, победители, дето нищо не знаят за победата, партньори с тези, които, освен за победи, за друго не знаят, с нашата лъжица сръбнаха, за да видят какво означава това поражение. Колкото американците и европейците са недостижими победителки, толкова няма равни на нас в прокарването на път към поражението.

Затова неповикан и без обиди (както винаги) се обаждам изпод „излятата бетонна плоча на изолацията“, защото сякаш не ни е достатъчно ясно състоянието и тежестта от постоянните македонски победи във вечното наше натрупващо се поражение.

Това е бегла разправа със скрития, нашия македонски и околния балкански подкожен шовинизъм, всички както знаем и умеем да го продаваме на Европа като наш отделен идентитет и приказка. Моят пулс, моят шовинизъм е този текст и всичко, което досега съм написал и което вие не спряхте да четете, чрез вашите везни с този текст сами ще се претеглите. Това ще е целта на това писание от моята активна тишина.

Противниците на референдума, скрити зад дебелия сянка на ВМРО, предопределени за величаене на поражението, нашите шумни господари на общественото мнение, които с пяна на уста противодействат на нашето членство в НАТО и ЕС, а на бедния народ, докаран до положението да се спасява кой както може, на никаква цена не му казват ЗАЩО са против нашето влизане в семейството на богатите.

Като най-значим от новото поколение македонски политици и който най-малко може да се товари с нашето дередже, когато се озова на премиерското място, Заев е първи с неговото правителство, който тегли черта под македонистката сметка, наречена македонска катастрофа, и отгук дойде победителската искра: проблемите да се гледат колкото се може в очите. Това е точката на обединяването: всички да се надмогнем и да погледнем на нещата от дистанция. Най-тежката работа в политиката и от тази позиция, която ни тласка към победа, него много пъти го поставяше пред пагубни изкушения като парадоксалност на македонските реалности. Тогава ЗАЩО много тежко или по-скоро невъзможно е разчистването на нещата, когато все нещо е явно? Достатъчно е само да се видят лицата на участниците в катавечерните тв дебати по македонските медии и веднага знаем кой каква позиция ще защитава и кой на кого ще се противопоставя. Ето, нищо по-лесно за поставяне на проблема, а най-тежката, доскоро най-наказуемата работа в Македония: непростим простъпка беше, ако се кажеше, че основно има две „истини“, две гледни точки за Македония и македонския сбор от въпроси. Тогава да се опитаме логично да подредим точките от мненията на двете крайно противоположни, непримирими гледища за Македония, а вие, почитаеми читатели, сами ще можете лесно всяко лице от тв дебатите да разпределите на коя страна е. И както са крайно непримирими противопоставящите се антагонисти в политическите дебати, това са и в основата си двете крайно противопоставящи се гледни точки за балканския географски район Македония. Първото, европейското, западното, винаги за външна употреба, че: федерална република Македония, а днес независима Македония, като дял от географския регион Македония е държава на гражданите, които живеят в нея; и второто, антиевропейското, нашето локално, съвсем обратното, за вътрешна употреба, че: Република Македония е национална държава на македонския народ

и народностите, които живеят в нея, с национални малцинства в околните държави... Тези две гледища функционираха паралелно на двете нива, външно и вътрешно, седемдесетина години. Във федерална Македония в рамките на Титова Югославия, а сетне и в независима Македония, се вземаха драконовски мерки тези две противопоставящи се гледища да не се сблъскат на наш вътрешен терен.

Но, с падането на Берлинската стена и обединението на блокото поделената Европа, тези две непримирими гледища за Македония почнаха и тук да се сблъскват и неведнъж до безсъзнание се е крещяло при такива изяви и от външни политически емисари или в текстове от тукашни непослушници. Дали искаме да признаем, или не, но набързо ще бъдем принудени да схванем и приемем, че междудържавните договори с България и Гърция са тъкмо това – договори в съгласие с науката и опрени на исторически факти, които са в съгласие с първото гледище за Македония. Просто и болно само за онези, които все още не знаят и които държим в незнание: нашата македонска проблематика се учи по този начин в славистичните и византоложките центрове навсякъде по света. Включително в Сърбия и в Русия. С премълчано аминуване, но поддържани от държавата, затова международните научни списания не публикуват македонистките „научни“ текстове на нашите македонисти. И затова, между другото, нашите университети не могат да напреднат в Шенгенската листа на най-добрите висши учебни заведения.

Ние, следвоенните две-три поколения, родени във федеративна Македония в рамките на Титова Югославия, сме възпитавани и образовани във второто, Сталиновото коминтерновско гледище, че: Македония е национална държава на македонския народ, със своя история, език и национални малцинства в околните държави...

За тези няколко благоприятни десетилетия на македонизма, от 1944-о до 1991-а, това второ, македонистко, коминтерновско и антиевропейско гледище „подкастрияше“, фалшифицираше първото, външното, европейското, гражданското гледище и го използваше за свои нужди за вътрешна употреба. За тази услуга неговите актьори, нашите македонисти, получаваха всякакви привилегии, титли и функции. От рухването на Берлинската стена започна лека-полека, а сега вече съвсем видимо, обратният процес. Сега първото гледище вече двадесет и няколко години „подкастрия“ второто,

македонистко гледище. Не схващайки и не обяснявайки на народа тази дълбока игра, простият народ в този заплетен процес чувства, че неговите учени нещо го работят зад гърба му и цялата тази кошмарност емоционално-губителски я преживява. И така си е. И е вярно. Но, това, което е най-безобразно ни се продава за ужким нормално, е, че и двете деяния ги вършат същите хора. Същите татковци и техните щерки и синове. И на тях постоянно неприятелите им са същите.

С така прочистеното методологическо поставяне на „две истини“ за Македония: едната – европейска, облегната върху фактите, и втората – волунтаристична, антиевропейска или македонистка, извадихме на видно поле сърцевината на македонския проблем.

Значи ние с десетилетия се опитваме и искаме с антиевропейското, (в случая) с второто гледище да станем членове на първото, европейското гледище за Македония. На какво не се направихме и какви далавери не сторихме – и никак не вървеше. Европа в изминатите близо три десетилетия от нашето самостоятелно съществуване постоянно ни заръчва: със сраснат шовинизъм, македонизма у нас като наш ужким идентитет, не ни ще в своето семейство. А как ние, клетите, да им обясним, че този инфектиран шовинизъм у нас като наш идентитет вече се е превърнал в наша природа.

Ето го отговора за простия народ, който се чуди и пита: как само македонските политици и интелектуалци за най-важните неща не могат да се спогодят. Просто, гледищата на същите македонисти отскоро са диаметрално противоположни, неотдавна така се разделиха между себе си, а с десетилетия духаха в същата тиква, която пред всички ни се разпуква. За смрадта – друг път. Но ето сега се появява най-тежкият, вътрешният проблем на непримиримите междуособни македонски делби.

Политическата идея за самостоятелна Македония, поставена от БМОРК, ВМОРО, ВМРО е по някакъв чудесно щастлив начин кореспондираща с вече споменатото европейско и научно гледище за Македония, а концепцията на АСНОМска Македония за държава на македонския народ със свой език, църква, култура и национални малцинства е европейски неприемлива и всички тези емоционално болезнени реформи и договори са всъщност „подкастриране“ на АСНОМската концепция за Македония и нейното преобличане след концепцията на Устава на историческото ВМОРО. Първият,

европейският Илинден, и Вторият, коминтерновският Илинден, са същностно противоположни един на друг. За този проблем и нашето национално помирение имам написана цяла книга – „Частичи нищожност“, Скопие, 1999 г., но очевидно прокукуригах много преждевременно.

Тъкмо затова, след всичко изминато, е време трезво и искрено да погледнем към нашите две концепции за Македония, които нашите интелектуалци не излагат по никакъв начин така подредено и прегледно на народа. Да започнем с европейската, „ВМРОвската“ концепция за Македония.

Черни или бели, позитивни или негативни, от утопиите като най-дълбоките увлечения на човешката природа е движен напред светът. Идеята за самостоятелна Македония е класическа утопия. Големите сили не позволяват на географския район Македония с преобладаващо население (тогава) македонски българи да се присъедини към Царство България и те се самоорганизират вътрешно. Този сън от преживения македонски кошмар е чудесен изблик на човешчина, крачки и крачки пред всички останали национално-възрожденски „утопии“ на Балканите, нашият държавнически легитимитет на толерантност. Измечтана от нашите предци, във всяко отношение конципирана, бяла, позитивна утопия.

Това е „преамбюлт“ на Устава на историческата организация ВМОРО: „Да сплоти всички недоволни елементи в Македония, без разлика на вяра и народност, и да ги подготви за борба в името на еднаквите свободи, права и задължения в общото свободно общество“.

За разлика от по-сетнешните, черни, „ощастливяващи“ утопии на 20. век тази утопия, по принцип, не заслужава кавички и ето – остана жива идеята на нашите предци за самостоятелна Македония, която не пропагандира за едни рай, а за други пъкъл.

Няколко десетилетия по-късно, кошмарност или черна утопия за населението от географска Македония подготвя и провежда сръбската политическа и научна общественост. Това е зародишът на македонистката, сепаратистката, антиевропейската концепция. Виждайки, че не могат отведнъж да посръбчат македонските българи под турско, сръбските учени от Новакович, през Белич и Цвиич, подготвят дяволичната стратегия за нашето постепенно откъсване от българщината чрез т. нар. македонизъм.

Дефинирането на македонизма приблизително би било вече споменатото второ гледище като схващане за Македония, че: в централния дял на Балканския полуостров, между българите и сърбите има още един отделен славянски народ със свой език, история, култура, църква, традиции и (от АСНОМ) със свои национални малцинства в околните държави.

Македонизмът е крайната точка, върховното постижение на сръбския „империализъм“, който по-късно, чрез Коминтерна и Сталин, получи признаването на македонците (с главна буква) за Македонци, за отделен народ. Това схващане на македонизма като наша официална държавна идеология е прокламирано на АСНОМ през 1944-а и това положение се запази до Охридския мирен договор от 2001 г.

Това наше „второ“ гледище, или нашата истина за вътрешна употреба, с десетилетия убеждавахме международната общност да го приеме, но тя не ще и да чуе за това македонистко схващане, което се провежда с драконовски мерки по всички начини, от училищата до медиите, върху гражданите на Македония.

Вярно е, НАТО и ЕС искат да станем техни членове, но неотменно искат това наше гледище да го преобразим по параметрите на „първото“ гледище. Да се европеизираме. Правим това от година на година, никой не споменава отминалото и вече казахме – всеки наш губещ акт за европеизирането ни го преживяваме като национално поражение.

Болно и неприятно е, но от манипулативността на антиевропейското гледище за вътрешна употреба се стигна до абсурда и се появи и десетилетният проблем, познат на целия свят – името на нашата държава. Проблем за Гърция и за целия Запад не е Първият Илинден и целият негов багаж, проблем за Гърция и Запада е Вторият Илинден и неговите гледища, върху които е поставена АСНОМска Македония. В Преспа, през юни 2018-а, някак се реши този заплетен спор и от договора с Гърция възприехме ново име на държавата – Република Северна Македония.

Но да се погледнем в очите: двете наши скарани политически страни с години, с десетилетия да манипулират населението, да го вкарват през 2001 г. в междуетнически конфликт, сега да се сменя името на държавата и пак да не им кажем на гражданите ЗАЩО се правят тези неща, в какво се състои проблемът (както моя скром-

ност се труди да стори това в този текст) – това е македонистки шовинизъм без прецедент! Да се жертват държавата и гражданите само за да останат защитени от властта не повече от двеста държавно впрегнати македонистки лакеи – историци и езиковеди.

II.

Къде бяха изненадани протагонистите на черната македонистка утопия? Дори не им се присънваше, че ще стигнат до това дереждане. Македонизмът не видя, че неговото време – на блоково разделената Европа, отмина и той ще остане като риба на сухо.

Щом Франция и Германия се помириха, техните балкански съюзници Сърбия и България трябваше автоматично да се помирят. Това означаваше помирение над, в и за Македония. До днес все още не са сторили това. Ние да ги помирим – и тях, и всички около нас (Аз лично с години се опитвах и правех това, за това имам и цяла книга – „Триумф на нищожността“, 2017 г.), но не щяхме. Топката беше сложена на дузпата, но не искахме да шутираме. Искахме да произвеждаме неприятелства. В Титова Югославия ние, Република Македония, имахме само един междусъседски спор. С България. С независимостта на Македония се отвори и спорът с Гърция за името на нашата държава. Македонизмът като наша официална идеология, вместо да види докъде стигнаха работите, задълбочи този втори „неприятелски“ фронт към Гърция. С два фронта със съседите и един вътрешен с етническите албанци беше само въпрос на време кога Република Македония ще колабира

Ако размислим по-задълбочено, с отварянето на спора за името Гърция разчисти за себе си натрупаната над век работа. Направи възможно „изкълченото (македонистко) време“ да се сглоби. Диаболичните сгради и паметници в центъра на Скопие още дълго ще свидетелстват за нашето самофашизиране от немощ. Македонска трагикомичност като измислена за някой нов Гогол.

Подписания македонско-гръцки договор от юни 2018-а за преименуване на държавата Македония в Северна Македония всички международни фактори с радост приеха и поздравиха. Гърция в договора направи към нас една (полу)отстъпка и избегна примката сама да не изпадне в непотребно самошовинизиране.

Позволи нашия език и занапред да го наричаме македонски

със (*) звездичка за дообяснение, че става дума за език от семейството на славянските езици, а не за езика на античните македонци. Но, още по-уместно е, че избегна прибързано да арбитражира в неприкосновеното право на всеки човек да се изяснява кой както си иска. Значи, ще можем да се изясняваме и като македонци.

Античното наследство остана гръцко притежание и по византийски вешо затвориха само техния „гръцки фронт за името“ с нас. Гръцката дипломация с тази милиметровска пресметливост ѝ остави на Северна Македония да си продължи по-стария първи фронт с България. Насочените към Македония европейски рефлектори по някое време ще почнат да гаснат и европейската общественост не ще има и по-нататък търпение и разбиране за стария „идентитетски“ българо-македонски фронт. Този проблем се премества от отворено море в плитки балкански води.

Натикани в къшето на отчаянието, остава ни с женска капризност да се инатим, че ето – най-сетне и завинаги лягаме и се будим като македонци, подпирайки с гръб да не падне идеологическата кулиса за вътрешна употреба, върху която е окачена иконографията на македонизма от Мисирков до Конески и всички нас, по-късните техни продължители.

Не е нужно да се знае нещо специално за тази проблематика, нямаше нужда да бъдем и на доскорошните над десетилетни гръцко-македонски преговори, за да можем безпогрешно да определим логиката на преговорите. На операционната маса беше хеморойдът македонизъм. Колкото повече от македонизма задържим, смятаме, че е наш успех, колкото повече гърците го санкционират, толкова повече те ще го смятат за свой успех.

Гръцкият преговарящ екип в този спор професорски разсече македонизма, или както те го наричат – екстремизма на БЮРМ. Не ми трябва голямо въображение, когато дойде време за смяна на надписите по държавните институции, да си представя табелата на Института за македонски* език „Кръсте Мисирков“ или табелата с официалните езици на ЕС в Брюксел и на нея само над нашия македонски* език да има (звездичка). Македонизмът с изгубената добавка: македонски, македонска, македонско не ще може вече да самозагноява. Няма да може да се образуват безброй идентични форми като: македонски народ, Македонска филхармония, Македонска академия на науките и изкуствата, Македонско дружество

на писателите, Македонска православна църква, Македонско радио и телевизия...

Нашето ново име Северна Македония е за всеобща употреба, всяка държавна институция ще се преименува, а от възможността и занаят да се определяме като македонци, а своя език – като македонски със славянско потекло, запазваме белег, звездичка от македонизма като символ и последица от дългия наш (не)успешно преживян шовинизъм.

Натиквайки македонизма в къшето, Гърция планирано ни остави този ъгъл, сантиметров простор за инатене за вътрешна употреба, и в него очертаване на нашето малко, задушно шовинистично кръгче в едно къше от Република Северна Македония. Разбира се, албанците са в другото къше от македонския триъгълник на безизходицата в Република Северна Македония.

Съгласихме се да подпишем междудържавния договор за преименуването на нашата държава на консултативния референдум през есента на 2018-а, този договор (не) мина, но както вървят нещата, ще мине в Събранието (Това се случи през януари 2019 г. – б. пр.), а с него нашият южен съсед затваря и описва големия гръцки кръг над македонисткия триъгълник.

III.

Продължаваме със заокръжаването и обкръжаването. В часовете по геометрия учехме, че на равноностранен триъгълник може и отвън с пергел да му се опише голям кръг и вътре с пергел да му се впише малък кръг.

По това се различава добрият от лошия писател, журналист, мислител... Лошият писател и най-добрата тема да вземе, в нея винаги ще впише малко кръгче и в къшетата ще останат да стърчат излишъци. Големият талант и на най-малката тема й описва голям кръг, захващайки нещо и извън дадеността, но винаги държейки да не бяга от крайните точки на къшетата.

Не само при нас, на нашата страна от зара, на сръбската общественост и политика им предстои тежко приземяване и ситуиране в шарения балкански пъзел. Техният премного отворен пергел за описване на сръбския кръг от интереси и тежнения не допира опорните точки на къшетата от техния правоъгълен триъгълник.

Сръбският отдавнашен специалитет, който сега им предвещава невиджани главоболия.

Както в законите на физиката, закостенялата неоформеност, щом насила я натикват в (европейска) оформеност, настава огромно междусобно искрене от всички страни между калъпа и тялото. Не трябва да се знае нищо специално от миналото, не е нужно човек да е от тези краища, нека поживее пришълец в Македония и от това, което гледа и слуша, сам ще заключи: ние нямаме големи, отворени междудържавни проблеми със Сърбия. Техният пергел от интереси обкръжава Македония, но не може да хване голям исторически факт, за да притиска и диктува условия така, както го правят останалите наши съседи. Опитваше се и петдесетина години това го правеше Сръбската православна църква с непризнаването на Македонската православна църква. Сега, със съгласието на МПЦ нейна църква-майка да бъде Българската православна църква в искането от Вселенската Цариградска патриаршия за присъединяването на нашата към Икумената на православните църкви, СПЦ като (само)наложен фактор за решаването на македонския църковен проблем самите нови реалности я изключиха.

Безпристрастният пришълец би забелязал в нашето всекидневие още един тукашен специалитет: сръбското медийно присъствие в Македония е далеч по-голямо от общото присъствие на всички останали наши съседи. И заедно с тукашните медии, които тук ги контролират, ясно се очертава мощната пропагандаторска мрежа на противенето за нашето интегриране в НАТО и ЕС.

По образа на нашия бивш премиер Груевски е замисълът на сегашния сръбски президент Вучич там да вдигне петдесетина паметника на известни сръбски личности от Белград и Сърбия, между които на Стоян Новакович и Слободан Милошевич, посетителите тогава ще могат, от паметник до паметник, логически да подредят техния дълъг път до триумфа на нищожността. До катастрофата. Бронзово материализирано и нагледно, от Новакович, автора на националната концепция „Начертание“, от средата на 19. век, за сеене навсякъде вятър, до Милошевич, жътваря на бурята след повече от век и половина.

IV.

Въображаеми или реални, македонистки размътени или по-ясни, главните наши „идентитетски“ проблеми са с България. Навлизаме в емоционално топлото ядро на този текст.

Българската историческа приказка, или средновековието на географската област Македония, е много ясна за специалистите по тази проблематика извън Македония и вече казахме – така се изучава по света. По-сурово казано, българските исторически аргументи в Македония доминират, а околните три държави на много малко нещо могат да се опрат, за да бранят техния исторически характер в тази географска област. Иронията на историята е, че сега тъкмо другите три околни държави – Гърция, Сърбия и Албания, имат несравнимо по-голямо влияние в македонското всекидневие от държавата България. Къде е тогава тяхната, „българската“ грешка?

Българската страна обяснява общественото-политическите неблагоприятности за обезбългаряването на мнозинственото славянско население отгатък Осогово и за много неща има право. Победителският блок на поделена Европа и в Първата, и във Втората световна война беше със Сърбия и Гърция, но от падането на Берлинската стена същите тези обстоятелства сега трийсетина години работят за България.

Дали сегашната Република България, вече десетина години член на НАТО и ЕС, е доволна от това, което е направила за и в Македония, е техен проблем. На нас, отсам Деве баир, ни се чини, че не са твърде доволни от днешната наша приятелска сърдечност към тях, както и ние, македонските граждани, не сме доволни от българския остарял и досаден патернализъм, с някое хубаво изключение като направеното от България за Македония и за целите Западни Балкани при тяхното неотдавнашно ротационно шестмесечно председателство на ЕС.

За първи път България за първите 6 месеца от балканската повратна 2018-а успя и показа, че и за кратко, все пак може да отвори пергела за описването на своя голям кръг около българския тригълник от интереси, което не пречи и на другите големи балкански национални кръгове да минават по точки и полета от общи междусъседски или общобалкански интереси.

Актуалният македонски премиер Зоран Заев сложи картите на масата и вековните игри на намигане в нашите македонски, пък и балкански ширини, вече не вървят както по-рано. Защото не вървят в Европа. През лятото на 2017-а Заев подписа и македонско-българския договор за добросъседство.

Сполуката следва храбрите, от силите, които сто и петдесетина години зариваха Македония в жив пясък, той за една година изрови държавата и я постави на европейски релси. Това, което поколения и поколения желяха от двете страни на македонско-българската граница: след подписания договор за добросъседство с България междудържащите проблеми драстично се разтовариха.

Договорът за добросъседство донесе нов критерий в македонско-българските отношения: способността или неспособността сами да видим какво си причиняваме едни на други, вместо своята правоверност или безобразия да приписваме на трети сили.

След договора българската страна е на ход. Знаят ли да са благодарни на този договор? Той ще им е вътрешен лакмус-тест за тяхното доевропеизиране или самошовинизиране. И тук няма да има външна помощ.

Времето пред нас ще покаже дали знаят как ще я карат по-натък със съседката (идна Северна) Македония. Несъмнено след някоя година ще бъдат направени транспортните, нефтените или газовите коридори, ще се напишат и поправят учебниците, заедно ще се отбелязват празниците, тук ще дозамлъкнат и сега смълчаните македонисти и пак българското обществено мнение не ще остане доволно, не искайки да видят, че от техните ходове е зависело дали да не бъдем европейски братя, вместо балкански „братя“.

Къде е тяхната сметка, че не се показва явно, когато всички знаят, че българската страна не фалшифицира и извърта прашните исторически документи? От други е казано и досега с изявлението на някои членове на българската комисия, която ще работи с македонската за „изглаждане“ на историческия материал в македонските учебници, или коментарите от българската страна след общото илинденско честване на Заев и Борисов в Благоевград, че българската държава може да спре македонските преговори с ЕС, невъзможно е да се почудим на недодяланото разсъждаване за Македония от страна на българските политици и интелектуалци.

Или още по-директно. Да обясним недалновидността и без-

образията на българската политика при издаването на българските паспорти. Първия път, когато нещо по-конкретно можеше да представи българската политика, тя се показва каква е. От осезаемата българска полза, невиджана придобивка за българския гражданин и сън за 7 милиарда население по света. Нормално, хиляди от Македония кандидатстваха за български паспорти. Вработените вече говорят, че тези, които получават български паспорти в Македония, са мрачните македонистки антиевропейци и антибългарски мразители. Пак вечното българско кръгче на вписана идиотщина. А българските паспорти са постоянен аргумент в тукашните разправи.

След всичко това, което премиерът Заев направи за македонско-българското помирение, не вярвам, че точно някой от семейство Заеви е поискал и е получил български паспорт. Да са живи сега Гоце Делчев, Карев, Татарчев, Александров, Пърличев, Миладинови... Сигурно нямаше да получат български паспорти.

Или най-директно. Описаният кръг на българския триъгълник, можеха, между другото, можеха и българските паспорти да го направят. Веднага след получената възможност да може безпрепятствено с български паспорти из Европа да се пътува, работи и учи, открито, явно, с всички сили, ама с всички сили, българските депутати в Европарламента трябваше да поискат на всички македонски граждани, които имат македонски паспорт, „без оглед на вяра и народност“, да позволят на България да им издаде и български паспорти. Ако това не станеше, а защо пък не, да получат само тези от 18 до 40 години. Тези, които трябва да учат или да работят. Най-активните, които търсят или които имат какво да дадат на живота. Аргументите са безброй, нито сме много, нито някого ще застрашим, нито младите тук са виновни, че са така затворени. Ако ние сме техни братя, щом отделени отдавна, в своя държава и с други националности живеем сега, ако на нас, македонците, те сега са ни братя, и на българите са братя.

Някои такива недообмислени, широки ходове на очертаване на описания голям кръг от топла енергия, който можеше българската политика да направи за Македония, щеше да е топло поздравен от всички македонски граждани. И не само в Македония. И Белград, и Атина, и Тирана, и Брюксел открито щяха да кажат: Браво и благодарим. Всеки и навсякъде ще рече: Чакай, пък тия „клетии“ бъл-

гари никому не мислят лошо, тая приказка на тях някой умишлено им я приписва.

Вечно актуалната Соломонова мъдрост за детето с майките българската общественост не ще да я приложи. За да може след това самата Европа да бъде по соломоновски мъдра.

След някои такива и подобни ходове България с пълно основание щеше да има не само изнудваческо, но и морално право да рече: Хайде сега, учете историята, каквата е. С учебници, в които нямате право системно да тровите младите хора, за да могат те някого, а най-вече своите предци, да мразят. Това щеше да бъде заключителният голям български кръг на европеизирането. Тяхно, наше и балканско.

Фактите са едната линия, мъртвата, миналата работа, ланският сняг, а животът е другата линия, убягващата и ненаписаната. Която живеем и която прави нови документи. Без преддействия и само с неинтелигентно подчертаване на историческите факти българската страна сякаш целенасочено работи за подържане на съзнателната македонистка омраза към тях.

Да не забравим още един факт, без такива човешки предварителни действия от нейна страна България ще бъде най-големият неприятел на македонистките депутати от Република Северна Македония, които ще влязат в Европарламента. Нека се вардят от таквата с български паспорти в Брюксел. Да има Международен съд за интелектуални злосторства в Хага, македонистките езиковеди и историци за много неща биха се извинявали. Но, очевидно и българските интелектуалци по отношение на македонския проблем, като да са прегазени от времето.

Сега нашите, скопските македонистки представители в междудържавната македонско-българска комисия, нека се съгласят тукашните наши учебници да бъдат тъкмо по кефа на българските историци, България пак в Македония не ще бъде твърде долюбвана. С изнудване не се печели приятел, само се губи.

Всички ние имаме близки роднини, пък с някои и не приказваме. „Брат“ насила не е брат. Или може би аз не знам какво означава брат? Брат не се шантажира: това подпиши, онова подпиши, това признай, онова признай... Това трябва да разберат оттагък Деве баир.

За жалост, както би рекъл скопският академик Блаже Ристов-

ски. На споменатия академик вероятно вече са му издали български паспорт. Но, така е, България сякаш вечно е осъдена в нея и по-нататък да се развива един тих процес на самошовинизиране със задна дата, тяхна вътрешна каракачановизация, толкова добре дошла за скопските разпалени антиевропейски македонисти, толкова непотребна на България за нейното повторно бламиране. Когато сега цял свят „работи“ за България, тя самата работи против себе си.

V.

На края, по правило, винаги идва необходимост от думата за приключване. Изход? Излязохме от емоционалния дял и навлизаме в най-дълбочинната фаза от текста.

След страничното разглеждане на македонския зар, хайде на края няколко реда за вътрешната природа на македонския зар. Най-тежният дял. Нашият съживот с македонските албанци, но и с останалите тукашни граждани.

Щом всички се обявяваме, че искаме държавата да се европеизира, да забодем нашия пергел в нашата „сляпа точка“ (Чеслав Милош) за описване на нашия (северно)македонски кръг.

За албанския описан кръг не хабяхме думи. Обаче радиусът на техния кръг всички всекидневно следят как се разширява и той никога не е по-голям от крайните точки на албанския триъгълник. И това е главната причина за страх от албанците в съседните им държави.

На албанците сега най-малко им са нужни сблъсъци и с тях може както с нито един друг народ от Балканите да се разговаря открито. За тази позиция кърваво се пребориха и на останалите държави, включвайки се тук и самите ние, ни остава само културно и открито да разговаряме и заедно да постигнем нещо в идното.

Но ние, македонската част от Република Македония, преди да започнем здраво катарзично да разговаряме с албанската страна, самите пред себе си да се запитаем: искаме ли с албанците открито за миналото, сегашното и бъдното да говорим и да жертваме досега опозорените не повече от двеста македонисти, или да пожертваме губенето на държавата?

Ни международни учени, ни гръцки учени, нито български

учени, никои друг, само вътрешните македонско-албански отношения ще санкционират нашите македонисти. На нас само ни е време да им благодарим за най-големия дял от техните „научни“ трудове. Това е интелектуалното македонско референдумно допитване, върху което трябва да заградим „за“.

Македонските албанци във всяко отношение са по-здрави от нас. Ние, македонците, исторически искахме да направим сепаратизъм чрез македонизма от българското етническо цяло. Направихме и сега шекер не ни трябва.

Да речем писателят академик Митко Маджунков, когато и да се появи публично, рони сълзи на немощ по който стигне. По българите зад желязната завеса от времето на неговата младост, които не знаели какво са дъвки и джинси, по албанците, които не щели да приемат в Македония общ език да ни бъде македонският, по безотговорния премиер, дето все нещо подписва, по старата курва Европа и Америка...

Откъде да започнеш с академично книжовно дело и размисли на селски свекър? Какво да правим, че албанците не щат да приказват с нас на македонски? Не щат и това е.

Защо на Белич и Ростовски не им е хрумнало и между албанците да изнамерят и протезират албански сепаратизъм? Може би им е хрумнало, но не е успяло. Какво да правим, че техните Наум Вегилхаджи, Фаик Коница или Сами Фрашери не са станали албанските Пулески, Чупоски и Мисирков, а техният Наим Фрашери, вместо да пише епоси за Скендербег, не им е написал „За албанските работи“? Защо Тито и неговите поддръжници не са изнамерили някой албански Блаже Конески, който да извърши насилствена глототомия на албанския език, и от техните наречия не е създал някакъв нов, специален албаноиден език?

Искахме, направихме отделен език, не жалехме и не жалим сили да го утвърдим по света и ни дойде благодатта. Сега езикът ни е отделен в семейството на славянските езици и регистриран и в папките на ООН. С този факт се примири и пред него отстъпи и официалната гръцка политика. Проектът на Белич, Цвиич, Мисирков и Конески се сбъдна и македонският език е „койнето“, на което в Северна Македония говорят македонците.

Сега академик Маджунков плаче, че ще го четат само десетина души, (ако и те) го четат, а на всички конференции ще седи със слу-

шалки, за да разбере колегата албанец академик, с когото канцелариите им са врата до врата. Албанството работи за сплотяване на албанците, а шовинистическият македонизъм работи на принципа на отнемане, отделяне, сепариране и изнамиране на неприятели навсякъде и всякога, на всяка цена.

Не можеш да разпалваш шовинизма с шовинизъм. Албанството има други болки. От научно-методологическа неразбория сега албанците сеят паметници на техни колаборационисти на най-черната утопия на човечеството като борци на тяхната национална утопия. Или кого не смайват данните, че не им помогнахме и отвратихме млади албанци, които отидоха като доброволци за т. нар. Ислямска държава, или македонците мюсюлмани, турците, ромите и бошнаците от Северна Македония, които стават по-големи турци от Ердоган...

Дали вятърът на такива невесели изяви някога ще се жъне, не знаем, но нас винаги ни остава заедно нещо друго да им предложим на гражданите. Двете най-големи етнически общности в държавата трябва да водят честна игра, състезание по ясни правила и с открити карти за нашето европеизиране. Кое то не означава, че останалите по-малки етнически общности са въвн от играта.

Малко шеговито, неотдавна албанският премиер отбеляза, че много бавно текат процесите на пристъпване, на влизане на страниците от Западните Балкани в скучната Европа. Съгласни сме, но моето скромно усещане на провинциален писател (може би погрешно) ми говори, че тъкмо ние оттук ще им внесем на европейците и ще подновим поизстиналата възбуда и позабравеното възхищение.

Има ли по-голямо европейско задоволство от гледането как гражданите на Северна Македония упражняват и провеждат европейство?! Невиждана бяла утопия! Европа ще я заболят ръцете от ръкопляскане. Балканските грозни патета пред техните очи сякаш се превръщат в лебеди. А ние това го можем, както би казала Ангела Меркел.

Дали македонските албанци ще искат и ще приемат това състезание, щом отхвърлят македонисткия проект? И на двете страни не им остава друго. Този, който откаже, той показва колко е европеец. В Република Северна Македония сме осъдени да не бъдем шовинисти. Проблемът е как да обмислим идеален модел на функциониране на държавата.

Досега двете най-големи етнически общности в Македония вчертават в равностранния триъгълник две вътрешни кръгчета на своята правоверност. Заоблена подмолна мълчаливост, която отглежда в своето кръгче колективни митове като принципи. Или един и същ вписан кръг в един и същ триъгълник от два пергела.

Като непримирими противници, мълчаливи и търпеливи всеки поотделно, които чакат сгоден момент да вгорчат живота на другия, изведнъж от нас се иска отвътре общ кръг около Македония. Нищо по-хубаво. Но за такова начинание ще трябва поне неколкосткратно да се самонадминем. Пък да обуем вълшебните чизми от Петер Шлемил и с крачките от по 7 мили да изпреварим и околните държави, защото по този път след някое десетилетие и те ще трябва да тръгнат. Обединена Европа е описаният, големият кръг около Европа. Кои са новите принципи на нашата нова Конституция?

Един към друг с гърбовете, всички в Македония работим да се забелязваме само чрез различията. На моменти хвърляме страничен поглед в чинията пред комшията и зърната фасул в неговата чиния са по-големи!

В момента, докато божем нещо мъдрувам, а вие търпеливо божем четете текста, на много места около нас, в разни университетски аули, в разни бизнес офиси или хотелски зали и у нас, и в света, се провеждат хиляди научни и специализирани прояви, конференции или конгреси, където работният език е английският.

Тъкмо това е – в шарената малка Северна Македония английският трябва да е работен език. Опорната точка за пергела, откъдето ще се опише нашият голям македонски кръг. Или – най-прецизно – това трябва да стои в Конституцията, която ще се променя (Тези промени бяха приети през януари 2019-а – б. пр.). В нейния „преамбюл“. В Република Северна Македония официални езици са македонският и албанският, а работен език е английският. И последователно, когато ще се внася новото име на държавата, с това темпо да се вгради във всички държавни институции и употребата на английския език.

Всички документи, всички свидетелства, всички водения на държавни книги – всичко на английски. Депутатите в Събранието да говорят на английски. Министрите в правителството – също, полицията и тя. Най-бавно, но не за повече от 4-5 години, и съдебната система да премине на английски език.

На всички срещи, и пожелателно е, в зависимост от националността, носителят на функцията нека да се обърне с поздрав на своя майчин език, но след това, работно, само на английски.

В държавното Македонско радио и телевизия (или както ще е новото име) първият канал на английски, вторият – като първия, третият, както е вторият. Един проправителствен вестник на английски или достатъчно ще е само проправителственият сайт на Македонската информационна агенция (или както ще е новото ѝ название) също да е на английски. Останалите частни телевизии и останалите медии пазарно ще си я карат, ако им се плаща, както и досега... Всички реформи в движение и няма чакане. От предучилищна възраст, от детските градини, още от следващата есен да се почне на английски език. Малко смешно е, но само така и деца, и учителки заедно от книжките за оцветяване ще учат английски. И ще им пишем шестци на ръчичките.

Още от следващата есен всички ученици до четвърти клас, „без оглед на вяра и народност“, ще посещават курсове по английски език. (Онези учители, които знаят английски, веднага се прехвърлят в тези класове). Във всички училища, село-град, от край до край на Северна Македония. Обучението и учебниците – по оксфордска система. Пък след това, от догодина, до пети клас навсякъде ще се провежда обучение на английски език, следващата – шести, седми... Година след година – същият принцип и в средните училища. Разбира се, и във факултетите.

След няколко години същият държавен, но по-разширен проект, цялото образование на два езика – и на английски, и на германски.

Тези законово регулирани, субсидирани проекти да се въртят постоянно по телевизиите. Емисии – курсове по английски и немски език, денонощно „да хвърчат“. За възрастните, след училищата, в местните общности, в джамийски и църковни храмове, във всяко възможно обществено помещение, навсякъде – вечерно обучение, безплатно изучаване на английски и немски, подобно на следвоенните проекти за масово ограмотяване на възрастните, както сме слушали от родителите си. Тази постоянна кампания да стане игра, забава, развлечение, стил на живот, бяла утопия, която умствено ще ни издърпа и ще ни извлече и излекува от тези идеологически чернотии.

VI.

Македонските и албанските душегрижници за езика и историята още докато четат това, с право ще се запитат: как ще се преподават предметите по национална проблематика? Два световни езика и един местен, нали такава е препоръката и ангажиментът на ЕС за образованието на своите млади граждани. Ето – изложихме го.

Нашите ученици ще бъдат заедно и на часовете по майчин език. Заедно ще учат по 2 часа и македонски, и албански език. Там, където има и друга по-голяма общност, допълнително по още един час език на тази общност.

Албанските ученици, тъй като албанският им е майчин език, по този предмет ще получават отлични оценки, а останалите от другите етнически групи – двойки и тройки. И обратно – те по македонски ще получават средно по-ниски оценки, а македонците по-високи.

Най-важното – младите спонтанно ще проговорят и ще понаучат комшийския местен език. След като безупречно ще овладеят езика на света – английския, пък и немски, и чрез тези езици и придобитите знания ще станат граждани на света, чак тогава отпосле ще отхвърлят шовинистичния плащ, наметнат върху техния майчин език. От придобитата широта на образованието по световни стандарти сами ще могат най-точно да определят значението, красотата и мястото на техния и на комшийския език, които само повече ще им станат любими, ще ги култивират, а те вече няма да им служат като оръдия за неприязнелства едни против други.

Ние, по-старите генерации, които в хода на образованието не сме имали нито един час по английски или немски, с нашия тарзановски английски, понеже не можем да пишем на английски или немски, за нас и за ония, които искат на своя майчин език да пишат, за тях и по-нататък и винаги ще съществуват годишните конкурси на културното министерство за подпомагане на литературата на езиците на националните общности.

Проектът „Република Северна Македония“ без преводачи и без слушалки би трябвало да завърши за не повече от 5 години.

VII.

Обучението по история? Много лесно. И то на английски. Същото съдържание учениците заедно ще слушат и ще учат на английски. Нашите тукашни историци, ако не могат да постигнат съгласие и да напишат заедно учебниците по история, министерството ще поръча на чужди специалисти да ги напишат.

И щом се правя на умен, позволете докрай „да я подсоля“. С намерението най-малко да релативизирам, не мога да прескоча преднамерената илюзорност на македонските и албанските прославители на отделните национализми в досегашните наши учебници по история.

За каква научна цел нашите историци използват „метода“ на строго отхвърлената диалектика? На балканските историци очевидно им е по-мил методът на статиката от граденето. Използват го, вдигат крепостни кули и с тях като национални паравани се браним едни от други по средновековен начин, по едно време ни става тясно в тях и задушно и хайде наново – изместваме нашите кули към противника.

Пак да припомним резултата от този използван статичен метод между македонските и българските историци. Сега между едната и другата страна е зейнала парадоксална бездна. И покрай всички исторически документи с български исторически белег за българската страна е непонятно как сега изведнъж се появиха македонците, а за нас в Северна Македония е неприемливо как така всички наши предци са били „национални предатели“ или „национално неосъзнати“.

Това е отмъщението заради пренебрегването на диалектиката. Професионалният дух на проф. Денко Малески, първият външен министър на независима Македония, в много коментари много умно заключава: ние да признаем на българите миналото, те в същия момент да признаят сегашната македонска нация.

Тази пренебрегната диалектика е ясна и от отношението на изтъкването само на разликите между албанските и македонските историци, заради което се забравят трудовете, които би трябвало да доминират в текстовете на тукашните наши исторически учебници.

Между другото, показателите от научните трудове, посветени

на ислямизацията на Македония (ако не са точни), сегашните историци могат да ги проверят наново. Вече покойният проф. Методи Соколовски, турколог, (и не само той), поетапно и детайлно, в много трудове, според записаното в педантичните турски тефтери, с познание има проследени тези мъчни „диалектически“ процеси от миналото.

В първия том от „Тетово и Тетовско в историята“, Тетово, 1982 г., на стр. 117, после страници и страници таблици и цифри, заключава: „В града Тетово в 1528 г. около 33% са ислямизирани християни или всяко трето мюсюлманско семейство. В 1545 г. от 101 семейства 38 са ислямизирани или 37%, а в 1568 г. от 330 мюсюлмански семейства в града 184 са ислямизирани или 56%, т.е. всяко второ мюсюлманско семейство в града е ислямизирано“.

Като читатели на исторически четива можем да поставяме въпроси за още много исторически феномени, като: за обществената ориентация на знаменития Скендербег, човека с 3 вери, който от православен преминал към исляма, пък накрая станал католик. За името на майка му, славянката Воисава, от тетовския Пирок, за името на баща му, православния (славянин?) Йон. Техният син, Скендербег, бил цял живот антитурски настроен воин, когото и Пърличев, нашият възрожденски поет от 19. век, възпява в цял епос. Славянското население не се противопоставя на Скендербег, ами го поддържа, а сега, в съвременното албанство, той е обърнат против нас.

Или за мирния договор от Подгорица, 1920 г., подписан от тогавашните водачи на националните движения Тодор Александров и Хасан Прищина. Договор, сключен в мирно време, без ничий диктат.

Невинаги правно и законно, но въпрос на чест е и трябва да се променят и имената на запаянковските фракции „Комити“ и „Балисти“...

VIII.

Някак стигнахме до края. И накрая: няма квоти, няма проценти, няма вечно и трудно преброяване, а цялостно интегриране на всички граждани в „едно цяло“. Гражданско. И европейско. Кое-то не означава, че държавата в бюджетните институции не дър-

жи сметка за националната застъпеност. Това на нас, клиентите на държавните услуги, няма да ни е много важно кой чиновник, професор, полицай, доктор, шофьор или съдия... с каква национална, полова или верска принадлежност е.

Европейските институции всецяло ще подпомогнат този такъв наш дългогодишен, всъщност постоянен и „вечен“ проект за истинското ни европеизиране. И няма да има разумна сила, която тази и приета наша нация не ще я признае за отделна.

Само една година, може и по-малко, тази нова ситуация ще ни създава само весели проблеми, а няма да възпроизвежда същински проблеми – колко големи са зърната фасул в чинията на другия. Така някак рационално утопично обмислената македонска реалност, практикувана във всекидневието, от реалността ще получава енергия, за да полетим.

С нормален, дори наполовина намален брой депутати в Събранието, с опростеното, вече споменато водене на административните дела, което само ще изисква малко администрация и по-малък брой на министерства и организирани държавни органи, за няколко години ще се сдобием с ефикасна, продуктивна, прозрачна и евтина държава, която цялата прилича на стегната холдингова компания от средна големина в европейски размери.

Към такъв или към подобен северномакедонски модел държавно организиране трябва да се стремим. Македонска бяла утопия, за всички сън, за никого кошмар. Какъв ще ни бъде краят?!

*Адаптация от врутотко-вардарско наречие
на книжовен български: Недялко Бакалов*